

BARBAROSSA FRIGYES ZSIDÓJA (II.)

Regényrészlet

IVAN IVANJI

A délnek vezető országutat, amely most a hátára vette hosszú-hosszú menetoszlopunkat *Strata publica Bulgariaenak* nevezték. A régi rómaiak építették ki, hadi útként használták *Via militaris* néven. Az út mentén vendégfogadók, *Mansiones*, sorakoztak, valamint postakocsi-állomások, *Mutationes*, ahol az egyszerű utasok kocsit, lovat válthattak. Előőrseink, természetesen, megfelelő szálláshelyről gondoskodtak a császár és a legelőkelőbb uraságok számára. Béla magyar király egy kisebb lovascsapatot adott mellénk, amely jól ismerte az országot. Olyan szép idő járta, hogy legtöbbször csupán a köpönyegemmel betakarózva háltam valamelyik fa alatt. Akárcsak Németországban, itt is különösen a terebélyes tölgyek voltak szépek.

A balkáni viszonyokról, amelyek ráadásul szüntelenül változtak is, véleményem szerint nem tudunk eleget. Pillanatnyilag éppen Szerbiában tartózkodtunk. Múlt év decemberében Stefan Nemanja zsupán küldöttsége járt császárunknál, s nemcsak arra nézve tett ígéretet, hogy könnyítésekkel segíti kereszties hadjáratunkat, hanem mézesmázos beszédekkel szólt arról is, mennyire örvend az uruk, hogy a császár őfelsége ekképpen megtiszteli országukat. Az ám, de ha katonáink közül valamelyik lemaradt, vagy lovával elszakadt a derékhadtól, azon nyomban meglesték, megtámadták és kifosztották. Sohasem tudtuk meg, kik voltak a támadók, útonálló betyárok-e, vagy a zsupán katonái.

Egy észak felé tartó és a Dunába torkolló folyó völgyében indultunk el, vagyis a folyón fölfelé lovagoltunk, mégpedig délnek. Csupa sűrű

erdővel borított, dimbes-dombos tájék tárult a szemünk elé. A helybeliektől Nišnek hívott Naissosban kellett volna találkozunk az ország uralkodójával, Stefan Nemanjával, akit itt nagyzsupánnak tituláltak. Ellenséges viszonyban állt Bizánccal. Ezt tudtuk. A szerbek meg a bolgárok szövetségesek voltak, és ellenszenvvel viseltettek Magyarországot meg Béla király iránt, holott mi a legnagyobb barátságban váltunk el Bélától, a Rőtszakállú valóban otthagya neki a dunai flottát. Királyi ajándék, meg kell hagyni. Tudta ezt Nemanja? Ha igen, aligha fogadott bennünket valami nagy lelkesedéssel.

Elégedetten állapítottam meg, hogy a lovaglás nem fáraszt el túlságosan. Persze a lovagokhoz viszonyítva nem festettem valami szépen. Biztosan kinevettek a hátam mögött. De hát én nem tetszelegni akartam bárkinek is, hanem hogy minél könnyebben gyűrjem le az akadályokat, amelyeket az Úr bölcsessége állított elénk. Néha megéheztem, megsomjaztam, ámde mindig akadt egy darab lepény, hogy beleharaphassak, és lassan elmajszoljam. Vízben nem szenvedtünk hiányt. Beletörődtem, hogy ezen az úton az étkezés nem ingyenkedés, hanem egyszerűen táplálékfelvétel, amiből éppen csak annyi kell, hogy a test engedelmeskedjék a léleknek és az akaratnak. Amidőn beesteledett, jól leplezett elégedettséggel állapítottam meg, hogy jobb formában vagyok, mint azok a piperkőc nemesurak. Nekik ezüstkancsóiban az inasok és apródok hordták a vizet a folyóból, idegen kéz mosdatta őket, és csapkodta le róluk az út porát, én viszont fűgén lefutottam a folyópartra, levetkőztem, és fejest ugrottam a hideg folyóba, melyet Moravának neveztek.

Egy este, a nap már az előttünk magasodó dombtetőig ereszkedett le, a vízben váratlanul szemtől szembe kerültem Frigyes császárral. Egy kissé elcsodálkozva ismert fel:

„Fürdesz, zsidó?”

„Felséged szíves engedelmével, de hát mért ne?”

„A körülöttem lebzselő urak többsége nemigen törődik a testedzéssel . . .” Víz ellen úsztunk egymás mellett, egy pillanatig nem úgy, mint egy császár és a zsidója, hanem mint két pucér öregember.

„Mért nem látlak gyakrabban?” – kérdezte Frigyes két prüszkölés között.

„Ezer bocsánat, felség, de hát nem hívott!”

„Ja, vagy úgy? Hát jól van. Mit tudsz te erről a Szerbiáról meg a zsupánjáról?”

„No, hát azért tudok ezt-azt . . .”

„Meghívlak vacsorára. Utána jelentést teszel . . .”

Frigyes kiúszott a partra, itt már várta a kíséret törülközőkkel, boroskorsókkal, gyümölcscsel és a lovakkal. Úgy törölgették, mint egy gyereket. Hogy ne lássam közléről, illendően a vízben maradtam mindaddig, amíg el nem távolodott, azután pedig magam is partra evickéltem. Időközben teljesen besötétedett, néhány katona azonban égő szövettel a kezében mindaddig ott maradt, amíg föl nem öltöztem, és a lovaimhoz léptem, amelyek egy fűzfához kikötve legelésztek.

A bíbor sátorban terítettek vacsorához, Orthlieb főpohárnok pedig kiadta az utasítást:

„Ófelsége úgy óhajtja, hogy a közelében üljél.”

Éppenséggel vaddisznópecsenyét hoztak ki, édesgyökeret meg zöldséget. Mindenki engem figyel, fedeztem fel meglepetten. Frigyes is. Mi ez, egy fajta próbatétel? Istenem, te mindent látsz! Nem lennék életveszélyben, ha csak a kenyérhez és a borhoz nyúlnék, de kinevetnének. Az, amit a rabbi mondott, hogy akár döggeszelyű húsából is ehettek, ha életveszély fenyeget, jelen esetben nem volt érvényes. De hát mi az élet? Csak annyi, hogy lélegzünk, vagy az is fontos, *hogyan* élünk? Egyfelől milyen isten az, akinek legfőbb gondja, hogy teremtményei mit esznek meg abból, amit az erdő-mező gyümölcseiből nekik felkínált? Másfelől, avagy vajon nem tiltotta-e meg Ádámnak, hogy egyen egy bizonyos gyümölcsből a paradicsomban? Mit akar? Megkísérteni a népet, miként azt Ábrahám ősapánkkal tette, amidőn megparancsolta neki, hogy áldozza fel, és ölje meg egyetlen fiát? Akad-e emberfia, aki kételkedne az Úr akaratában? Övemből elővettem a kést, és hozzáálltam. A sertés nem vala túlságosan zsíros. Mennyei ízek! Hát ettől legyen eltiltva? Miért, Uram?! Frigyes felém bólintott.

A vacsora végeztével a császár jelt adott, hogy kövessem. Egy szép tölgy alatt vasállványokba dugva fáklyák lobogtak. Bőrtámlás székek voltak odakészítve. Fejével biccentett, hogy üljek le. Majd miután a sötétség irányában intett a kezével, kancsót és két serleget tettek elénk. Személyesen töltött nekem a borból, s csak ennyit mondott:

„Hallgatom!”

Röviden próbáltam szólni. Stefan Nemanja nagyzsupán úgy tartotta, hogy hatalma egyenesen Isten kegyelméből való, s valamennyi szerb föld egyesítésére törekedett. Ennek az Adriai-tengermellék felé eső részét a római vallást követő emberek népesítették be, mi több, jómaga is a nyugati, nem pedig a keleti rítus szerint vette fel a keresztséget. Több ízben háborút viselt Bizánc ellen, nem egy súlyos vereséget szenvedett, egyszer kötőfékkel a nyakán, a bűnbánók pendelyében térdepelt az ottani császár előtt, és rimázkodott kegyelemért meg az életéért. Ezt sohasem felejtette el, de Mánuel császár halála után, olyan tíz esztendővel ezelőtt, függetlenítette országát. Számunkra fontos lehet, nem csak hogy ne akadályozza átvonulásunkat, hanem az is, hogy keresztényként egyenesen támogassa keresztes hadjáratunkat.

„Keresztényként? Politikai értelemben gondolod?”

„Igen, felség.”

„Ok nélkül nem kell ujjat húznunk ezeknek a népeknek a fejedelmeivel” – bólintott Frigyes. „Változnak az idők. Más szelek fújnak, nem úgy van, mint amikor fiatal koromban részt vettem Konrád keresztes hadjáratában, s errefelé jártam. Na, és a bolgárok?”

Jelenttem a császárnak, hogy Naissosba várhatjuk Péter Aszen kenéz küldöttségét. Ő maga egyébként hol szultánnak, hol pedig császárnak nevezi magát.

„Vannak, akik dohognak, miszerint disznóság, hogy ez a te Nemanjád nem lovagolt elébünk, hanem az isten háta mögötti Naissosban vár be engem, mikéntha valami nyomorúságos kérelmezők, nem pedig a császárság és az egész világ megszemélyesítői lennénk. Mit tartasz efelől?”

Egy kis ideig gondolkodóba estem. Mit vár el tőlem?

„Mivel kegyesen kérdéseket tesz fel, remélem; nyíltan beszélhetek akkor is, ha netalán furcsállja majd véleményemet, nemde?” – Igyekeztem előre bebiztosítani magam, s csak azután folytattam, hogy a császár ismételten bólintott. „Ahogy van, úgy van, felség. De minthogy felségednek nem áll szándékában büntetni őt, mert az elvonná a figyelmet a fő céltól, azaz Jeruzsálem felszabadításától, másrészt pedig veszteséggel járna időben, emberben és anyagban, legjobb úgy viselkedni, mintha minden rendben volna. Mint a világ ura, felséged oda és arra megy, ahová kedve tartja, nincs szüksége semmiféle útikalauzra. Kegyesen meglátogatja, akit akar. Ha így tekintünk a dolgokra, minden a legnagyobb rendben van, és felséged óhaja szerint történik.”

„Ravasz vagy. Arra ott hátul van valaki, aki ezt hallja?” – kérdezte fennhangon a császár.

„Van, felség!” – Egy ismeretlen vitéz lépett elő a sötétből a meleg nyáréjszaka ellenére talpig páncélban.

„Akkor hát tessék így kezelni az ügyet, világos? Mondjad tovább!” – fordult újra felém Frigyes. „Hallom, jól megülöd a lovat, hm?” – Velem valahogy mindig más hangot ütött meg, nem azt, amelyet a nemesurakkal való érintkezésben használt. Ahogyan hozzám fordult, abban több humor, közvetlenség volt. Nagyra becsültem ezt az embert. Egy uralkodót nem lehet szeretni, ám ha nem úgy gondolok rá, mint a császárra, hanem – mondjuk – úgy, mint aki egy nagy vállalkozás vezére, márpedig a keresztes hadjárat az volt, nagyon nagy vállalkozás, majdhogynem azt mondanám . . . Hogy is fejezzem ki magam? Mindenesetre, annyit mondhatok, hogy ő közelebb állt szívemhez, mint általában az ilyen figurák lehetnek a hozzám hasonló emberek szívéhez.

Lovagolni, lovagolni, aludni. Ez ismétlődött nap nap után. Szerencsére az időjárás jól szolgált. Hogy mindebből mire emlékszik az ember? Ritkábban, bár mégis előfordul, hogy az álmait tartósabban megjegyzi, mint azt, ami a valóságban lejátszódott. Néha egészen jelentéktelen, látszólag véletlenszerű pillanatok vésődnek emlékezetünkbe. Derékig érő fűben heverészek, hangyák, méhek, sáskák mocoognak a szemem előtt. Az ing ragadósan tapad az izzadt testhez, elhessegeted a gondolatát is annak az órának, amelyet az alvásra szánt időből kell majd lecsipned, hogy kimossad a fehérneműdet, sabbath napján is lovagolunk, elfeledkezünk a kalendáriumról, nem tudod, milyen nap van ma, nyeregben ülve imádkozol.

Azután befutottunk Naissosba, s Nemanja nagyzsupán díszvacsorára invitált bennünket. Ekkora fényűzést itt senki sem várt. Minden egyes vendég előtt gyöngyberakásos aranyserleg állt, közben megsúgták, hogy egyszersmind ajándék is, ki-ki elviheti. A késeknek díszes, gyönyörű nyelük volt. Minden tányér mellett háromágú különös szerszám hevert.

„Jé, ez is van nekik!” – ámult el Frigyes. Nem tudtam, mit kell vele csinálni.

„Meglátjuk, hogyan használják majd a házigazdáink . . .”

„A feleségem az én udvaromban is be akarta vezetni . . .”

Nemanja zsupán – akit nagyzsupánnak mondanak, a mi fogalmaink szerint pedig nagyherceg lehetne – kitűnően beszélt görögül. Nem is

hozott magával tolmácsot. Pohárköszöntőjét nem is fordították anyanyelvükre. Ez vagy azt jelentette, hogy a kíséretében levő urak mindannyian tudtak görögül, vagy azt, hogy nem is érdekelte, megértik-e mondókáját. Egy szót sem szólt a saját országáról vagy a mi birodalmunkról, nehogy kénytelen legyen megemlíteni a két ország közötti viszonyt. Ehelyett a keresztes hadjáratot dicsőítette, az egyetemes kereszténység dicséretes erőfeszítéseit, hogy felszabadítsa a Szent Sírt, ehhez az égiek segedelmét kérte nekünk. Igyekeztem gondosan fordítani, ilyen-olyan politikai cselet szimatoltam, amelyek fölött a fordítás esetleg észrevétlenül átsiklik.

A hosszadalmas beszéd után mindannyian türelmetlenül lestük, hogyan fogja Nemanja használni a háromágú szerszámot. Végül is, szívélyes mosollyal az arcán, a bal kezébe vette, a kést pedig a jobbába. A három szurdancot a pecsenyébe dőfte, a húst a késsel ügyesen körülnyeste, éppen akkorára, amekkora egy szép falat, majd a szájához emelte. Figyelmesen elnéztem hatalmas, egyébként feltűnően fehér és jól ápolt kezének mozdulatait, közben mellékesen megállapítottam, hogy jócskán előrehaladott kora ellenére még minden foga megvan. Az én császár uramnak azonnal sikerült úgy használnia ama műszert, ahogyan kell. Könnyen eligazodik ő bármi legyen is az, csak fegyverre emlékeztessem.

„Neptunus háromágú szigonya kicsinyített alakban” – súgta fülembé. „Emberi használatra méretezve. Te mit gondolsz?”

„Itt már Keleten vagyunk. Ők egyszerűen előkelőbbek . . .”

„Eszerint mi már neked nem vagyunk elég előkelők? Ostobaság! Én mint vendég megengedhetem magamnak, hogy szemrebbenés nélkül elfogadjam buta szokásaikat, amiképpen megadóan iszom ezt a lórét, amit ők bornak hívnak. Nekem azonban nem ízlik a hús, ha nem foghatom két kézre, hogy beleharapjak. Emígy nem érzem az ízét. Alávetem magam, zsidó, az idegen szokásoknak, de pusztá illendőségből. Máskülönben pedig . . . Eh, elég volna csak pattintani egyet az ujjammal, hogy eltöröljem a föld színéről ezt a nevetséges országukat!”

Váratlanul dühbe gurult, de hát miért? Abból vettem észre, hogy haragszik, hogy újból zsidónak titulált. Itt talán nem érezte magát kellő biztonságban? Ahhoz, hogy letarolja ezt az országot, bizonyosan nem lett volna elég egy ujjpattintás.

A bankett sokáig elhúzódott. Hála istennek, nem fulladt súlyos ivászatba. Nagyvégtére a házigazda felkelt az asztaltól, megértően kijelen-

tette, hogy talán fáradtak vagyunk, erre aztán a Rótszakállú is felemelkedett a helyéről. Amikor Nemanja nagyzsupán kikísérte a császárt, felfigyeltem rá, hogy ők ketten termetre is a legmagasabbak a teremben, két, egyenes tartású, öreg ember. Az én uram mindenképpen erőteljesebbnek, egészségesebbnek látszott, jóllehet a szerb nagyúr is szálfegyenesen és igen méltóságteljesen tartotta magát.

A császár elindult magánlakosztálya felé, s én odáig követtem őt. Ott néhány szolga várta friss fáklyákkal. Meg egypár fiatalabb asszonyszemély. Az inas egyenként megvilágította őket, mindannyiszor kérdő pillantást vetve urunkra. Noha közel járt a hetvenhez, ő egy pillanatra megingott, észrevettem. Rajtam kívül csupán a belső szolgálatra rendelt inasai voltak jelen, miattunk igazán nem volt miért restellkednie. De hát, úgy látszik, az évek vagy a törődöttség mégiscsak súlyosabban estek latba. Vagy pedig az óvatosság. A császár vállat vont, legyintett, hamiskán rám mosolygott búcsúzóul, majd visszavonult lakosztályába.

Frigyes császár minden bizonnyal hiú ember volt. De hát miként rójam meg önimádataért, amikor ez nekem is jellemhibám? Hiszen mi másért volnék olyan büszke, amikor hercegek, grófok, bárók csüggnék ajkamon, és lesik minden szavam, amit kiejtek, mert nélkülem nem tudnák megértetni magukat? Vagy amikor csak egy lépéssel maradok le őfelsége mögött, s olybá tetszik, mintha a neki szánt ajándékok engem is megilletnének?

Tudtam, nehezen jön álom a szememre. Tágas, nagy szobát kaptam a belső udvarra nyíló, két szép ablakkal, fekete-piros fonallal kivarrt kelimékkel, medvebőrrel letakart, széles nyoszolyával. De amiképpen Belgrádban sem tudtam elaludni a zsidó hitközség elöljárójánál, bizonyosra vettem, hogy a fene nagy kényelem itt is jobban zavar majd, mint hűséges köpönyegem alatt, a puszta földön töltött éjszaka nyugalma. Az éjszaka túlságosan is érdekfeszítő volt ahhoz, hogy álomba meneküljek előle. Frigyes császár mondogatta magáról, hogy amikor csak akar, azonnal el tud aludni, hogy ez, egyszerűen, önfegyelem dolga. Könnyen beszélt, ha egyszer ilyen jó természete volt. Nos, itt most egy füledt nyáréjszakának néztem elébe, így hát a hallgatag őrszemek mellett megindultam egy hosszú folyosón, ki az erősséget övező várfalra.

A sűrű, sötét erdők felől érkező hűs fuvallat végre némi felfrissülést hozott, noha a kőkockákból még áradt a nyári nap melege. A tornyok

között sétálgattam le-föl. Váratlanul egy emberalak árnyéka bukkant fel. Abból ítélve, ahogyan mozgott, fiatal ember lehetett.

„Kér egy pohár bort? Bizonyára szomjas . . .”

Meglepetten köszöngettem az invitálást. A zsíros és erősen fűszerezett húsétel után valóban szomjas voltam.

„Ön gondolatolvasó, uram?”

„Dehogyan vagyok gondolatolvasó. Hanem a vacsora alatt megfigyeltem, hogy ön alig-alig emelte szájához a poharat, valószínűleg azért, hogy mindvégig tiszta fejjel tegyen eleget fontos fordítói hivatásának. Önök, északi emberek, nem szoktak hozzá kosztunkhoz.”

Átnyújtván a serleget megkérdezte:

„Ön papi személy?”

„Nem, ellenkezőleg . . .”

„Ellenkezőleg? Hogy értsem ezt?”

„Én zsidó vagyok, szíves engedelmével . . .”

„Zsidó volt Jézus Krisztus Urunk is!”

Meglepett az a mód, ahogyan ezt kimondta.

„Mindenképpen. Németországban azonban igencsak másképp emlegetik a keresztények Megváltóját, azt mondják, a zsidók keresztre feszítették. Ön pedig, ebben a vadonban, olyan szívélyes magatólértető-déssel mondott valamit . . .”

Erre sértődöttön a szavamba vágott:

„Mi itt nem élünk vadonban, uram. Udvari etikettünk azonos a bizáncival, a civilizáció bölcsőjét itt, Keleten ringatták, nem pedig a sötét germán erdőkben!”

Nekem úgy tetszett, az itteni erdők nem kevésbé sötétek, de hát igazán semmi okom Észak védelmére kelni a Kelettel szemben.

„Szabad kérdezni, kihez van szerencsém?”

„Rastkónak hívnak. Nemanja nagyzsupán fia vagyok. A legfiatalabbik.”

A felhők mögül váratlanul kibukkant a hold, s megvilágította a királyfi arcát. Talán ezért találtam olyan sápadtnak. Az ifjú herceg fekete öltözéket viselt, ez még szembetűnőbbé tette karcsú termetét. Mélyen meghajolva mondtam:

„Hogy személyesen kínált meg, az akkor külön megtiszteltetés számomra, fenség.”

„A vendégszeretet nálunk mindenkit kötelez. Egyébként hát mit tud ön országunkról?”

Á, szóval így. Tehát nem egészen véletlenül jelent meg azzal a borral éjnek évadján, ezt-azt kérdezni is akart. Sebaj! Allok elébe! Tagja voltam a Szent Német-római Császárság uralkodója kíséretének, uram akarata törvény vala Sziciliától az Északi-tengerig, a Gibraltártól a Dardanelláig, ez az ifjú nemesember azonban itt, ebben az isten háta mögötti provinciában, egyenrangú volt velünk. Jól tudtam, hogy az afféle mellékfigurák is, amilyen én volnék, tudatosan vagy anélkül néha olyasmivel térhetnek meg gazdájukhoz, amiről később kiderülhet, hogy fontosabb, mint bármi, ami elhangzott a tárgyalóasztalnál. A herceg jelentést tesz apjaurának, én a császár uramnak. Ezt mindketten tudtuk. Fontos beszélgetést folytattunk tehát. Elővigyázatosnak kellett lennem.

„Az uralkodók mindent tudnak” – mondtam óvatosan. – „Azaz mindazt, amit a kíséretükhöz tartozó bölcsek emberek közölnek velük.”

„Vajon nem lenne akkor jobb, ha ezek a bölcsek uralkodnának helyettük?”

Nicsak, ez az ifjú ember lázadó volna? Türelmetlen, vagy egyszerűen szenved tőle, hogy sohasem foglalhatja el atyja trónját? Hisz az imént mondta, hogy ő a legkisebb fiú. Eszerint idősebb várományosok is vannak.

„Az uralkodók környezetében mindig akad néhány bölcsek ember, akik az igazságnak csupán egy részét ismerhetik, ezt adják tovább. A császároknak és királyoknak ellenben mindent tudniuk kell, és a maguk egészében kell látniuk a dolgokat. Ezenkívül, hát egyszerűen úgy van, ahogy van, ifiúr, ezt ön is tudja, és tudom én is. Viszont jó, hogy a trón mögött bölcsek állanak, és megsúghatják jó tanácsaikat azoknak, akiké a tényleges hatalom.”

„Ezt remekül elmagyarázta, tetszik, és megjegyzem magamnak. Talán ön is e bölcsek közül való?”

„Én? Nem. Isten őrizz, már hogyan is lehetnék? Egy zsidó a legkeresztényibb császár udvarában? Nem, nem. Csupán annyi adatott meg, hogy mások szavait lefordítsam és tolmácsoljam. A magaméból semmit sem szabad hozzátennem. Vagy csak nagyon ritkán, uram különös kegyének jeleként.”

Nyílt tekintettel rám nézett. Sötét, nagy szemében volt valami vesékbe látó, a szája körül már éles ráncok jelentek meg, noha az arca a

még pelyhedző szakáll alatt olyan meghatóan fiatal volt. Errefelé talán korábban érnek az emberek?

„Mit tud ön rólunk?” – kérdezte meg újból a herceg.

„Kicsi a világ. A híreket néha a kalmárok hozzák málhájukban. A zsidók sokat jönnek-mennek. Tudjuk, hogy atyjaura kénytelen volt tétet hajtani Mánuel császár előtt . . .” Az ifjú összerezett. „De a császárom ebben annak bizonyosságát látja, hogy igenis számíthat rá mint szövetségesre. Ön tudja, hogy IV. Henrik császárnak is meg kellett alázkodnia a pápa előtt Canossában. A mi Rőtszakállunk pedig . . . Ön tudja, hogy így hívják?”

„Természetesen. Ófelsége haragszik emiatt?”

„A világerért se. Érti a tréfát, még ha az ő számlájára élcelődnek is. Persze nem mindig, és nem fogadja el bárkitől. No, de mit is akartam mondani, ja, igen, szóval azért ő sem szereti, ha emlékeztetik, hogy vazallusától, Oroszlán Henrik hercegtől, térdén állva rimánkodott segítségért. Emiatt sokáig bosszút forralt ellene, végül sikerült is . . .”

A hold, amiképpen felragyogott, ugyanolyan váratlanul ismét eltűnt egy felhő mögött, akárha gyertyát fújt el volna valaki. Jelül, hogy fejezzük be a beszélgetést? A várat és környékét hamarosan beragyogja majd a hajnali pirkadat, aludnom kellene néhány órát, hogy felkészüljek a nap fáradalmaira.

Rengeteg fordítanivalóm akadt. Igaz, a szerbek továbbra is főként görögül tárgyaltak velünk, de hát a konferencia sokáig tartott. Elsőnek Nemanja nagyzsupán, valamint fivére, Stracimir magyarázták el a helyzetet, ecsetelték a feszült viszonyt Bizánccal, amely csak sok háborúskodás és még több alkudozás után egyezett bele, hogy a szerbek még egy jókora területet bekebelezzenek. Javasolták, hogy európai mintára, vazallusi viszonyra lépnek Frigyes császárral, s országukat azontúl az ő feudumának tekintik.

Jól ismertem nagyuramat. Ámbár az arcán nem látszott, tudtam, hogy ellenzi a tervet. Hiszen ez kész hadüzenet lenne II. Izsák Angelosz bizánci császárnak. Őt sokan bitorlónak nevezték ugyan, nekünk azonban szükségünk volt rá. Frigyes tehát arra fektette a hangsúlyt, hogy az ő elsődleges, szent célja Krisztus sírjának felszabadítása. Ezért most nem akar háborúba keveredni egyetlen keresztény uralkodóval, ekképpen „Görögország királyával” sem. Izsák, aki szerette, ha az Angyal névvel illetik, az imént említett titulust minden bizonnal sértésnek

tekintette volna. Ami pedig a Nemanjához fűződő, újsütetű kapcsolatát illeti, a feudum fogalma helyébe Frigyes a *beneficium* kifejezést ajánlotta, amely egyszer már olyan fontos szerepet játszott politikájában. S jól is hangzott. A barátság olyan dolog, amely két egyenrangú fél között köttetik, jogilag azonban nem kötelez semmire.

Gondolom, a szerbek megértették Frigyes ózdkodását, de belementek egy ilyen megoldásba. Különösen, hogy ezenkívül még egy módját találták, miként pecsételjék meg szövetségüket. Szerződést kötöttek, hogy Toljen, Nemanja unokaöccse, frigyre lép Berthold von Andex őrgróf, Dalmácia és Horvátország címzetes hercegének lányával. Magát a menyegzőt a következő év tavaszára tervezték. A házasságból eredő valamennyi örökösödési jog pontos felsorolása eredményeképp Nemanja jócskán kiterjeszthette volna fejedelemsége határait messze nyugatra. Hogy azután Toljen meg Berthold leánya valaha is találkozta-e az életben, nincs róla tudomásom.

Naissosban Frigyes fogadta Péter Aszen bolgár cár követségét is. A bolgárok ráéhültek, hogy Frigyes *Corona imperialis regnum greciae* minősítéssel küldjön koronát cárjuknak. Ellenszolgálatásul 40 000 katonát ajánlottak fel. Nemanja 20 000-et helyezett volna parancsnokságunk alá. Császáruk serege mindössze 15 000 vitézt számlált, eszerint megötszörözhattuk volna hadainkat. Frigyes azonban egyáltalán nem hitt Nemanja meg a bolgár cár ígéreteiben, s mint tapasztalt hadvezér nagyon jól tudta azt is, hogy semmi szüksége holmi fegyelmetlen csürhére, hogy több hasznát látja egy kisebb, de jól szervezett haderőnek, amely megérti vezérének parancsait, és képes is végrehajtani őket a harcmezőn. Ezért csupán arra kérte a szerbeket és a bolgárokat, hogy könnyítsék meg az országukon való átvonulást, igazában pedig semmiképpen sem szerette volna megnyerni őket hivatalos szövetségeseiként, akik utóbb maguk is valamiféle követelésekkel álltak volna elő Jeruzsálemben.

Mindez afféle diplomáciai alkudozás volt, miközben a császárom sietett vele, hogy ennek mielőbb véget vessen, és folytassa útját.

Baráti búcsút vettünk Nemanjától és három fiától. Hogy barátságot színleltünk-e? Uralkodók között, úgy látszik, ez nem is lehet másként. A nagyzsupán mögött fényűző, elegáns, görögös öltözékben ott állt Vukan és Stefan herceg, még egy lépéssel hátrább pedig, pontosan úgy öltözve, mint azon az emlékezetes éjszakán, tehát feketében, csupán

egy nyakláncsal ékesítve, ez azonban igen értékes lehetett, mert drágakövek csillogtak benne, úgyszólván mozdulatlanul állt az az ifjú, akit a várfalon sétálgatva Rastkóként ismertem meg.

Császár urunk, ha mégoly elővigyázatos és sokat tapasztalt ember volt is, a naissosi tárgyalások után ragyogott jókedvében. Elindultunk kelet felé. Minden reggel a nap vöröslő tűzgömbje ébresztett. Én továbbra is a nagyurak sátrától némileg távolabb, valamelyik fa alatt szerettem aludni. Ezt már senki sem tartotta szokatlannak. A császári asztalhoz csak nagy ritkán hívtak meg. Útközben bevásároltam, jóféle kenyeret, mézet, olykor-olykor tejet vettem a parasztoktól, s azzal vigasztaltam magam, hogy íme, a tejjel és mézzel az Úr ígérete teljesedett be, melyet legengedelmesebb gyermekeinek tett vala. A víz jó volt. Nem tudtuk, hogy hamarosan mennyire hiányoljuk majd a jó vizet.

Ezután haramiák támadtak elővédünkre. A porlepte csalitosból nyilak röpöntek a lovasok védtelen nyakszirtje irányába, úgyhogy a lovak és terhük pillanatok alatt eltűntek. Nemanja zsupán és Péter Aszen cár vajon nem voltak urai a helyzetnek saját országukban, vagy pedig egyszerűen becsapták császárunkat? Nem derült ki sohasem.

Azt viszont hamarosan megtudtuk, hogy a bizánci Izsák, ez az angyal, vagy váratlanul ellenünk fordult, vagy pedig kezdettől fogva hitszegésre készült. Kapcsolatot teremtett legveszedelmesebb ellenségünkkel, Szaladin szultánnal, ugyanakkor foglyul ejtette Frigyes követeit. Augusztus folyamán, bolgár területen, hozzánk érkezett Izsák Angelosz követe. Elmondta, ura tudja, hogy nem Jeruzsálemet szándékoznak felszabadítani. Ehelyett az a tervünk, hogy elfoglaljuk Konstantinápolyt, és az ő helyébe Barbarossa fiát, Frigyes herceget ültessük trónra. Ez szemszedett hazugság és álságos ürügy volt csupán. A Rótszakállú nemcsak hogy feldühödött, mi rosszabb, keserűen csalódott. Estére kelve parancsba adta, hogy gyűljünk össze egy kertben. Mint ilyenkor szokás, az ő részére egy trónszerű ülőalkalmatosságot helyeztek el, míg fia, a fiatal Frigyes, a lábánál, egy alacsony szófára helyezett bíbor párnán kuporgott, és hallgatott.

„Mit akar ez az Izsák?”

II. Izsák Angelosz mindössze négy éve volt hatalmon, s még mindig elődje, Mánuel árnyékában élt. Rokonságban állt Béla magyar királlyal. Béla papíron átengedte neki Nándorfehérvárt meg Braničevót a Dunán, Izsák azonban sohasem szervezte meg arrafelé a helyhatóságot. Lipót

osztrák herceg is Béla egyik lányával házasodott. Annak idején követésbe küldtük Izsákhöz, s ott megesküdtünk mindenre, ami szent, hogy Barbarossa színtiszta baráti érzelmeket táplál Konstantinápoly iránt. Izsák Angelosz most olyan követeléssel állt elő, hogy az előkelőség, a nemesség köréből más túszoikat is szolgáltatassunk ki neki, akik szavatolhatják, hogy nem támadjuk meg őt, máskülönben, fenyegetőzött, meg fogja tiltani, hogy átvonuljunk országa területén.

„No és Szaladin? Jobban szeretném, ha őt kellene ellenségnek tekintenünk, ő legalább nem alakoskodik!”

Úgy látszott, a Rótszakállút nem izgatta túlságosan, hogy Szaladin szultán a maga idejében, amidőn meghódította Jeruzsálemet, Krisztus sírján végeztetett ki minden keresztény püspököt, akit csak kézre keríthetett. Császárnk nem kedvelte az egyházat mint szervezetet, annak méltóságait pedig még kevésbé. Eljárt az istentiszteletekre merő kötelességtudattól vezérelve, valahogy úgy, ahogyan megitta Nemanja sava nyú lőrését is. Olyasmi, hogy magányába visszavonulva, csöndesen, bensőségesen, a maga szükségletéből fohászkozott volna Istenhez, soha nem történt meg. A császárnak egyáltalán nem volt fontos a kereszténység, még kevésbé a püspökök élete, ezeket maga is legszívesebben agyoncsapta volna – ő egyedül fegyvereinek dicsőségére meg e világi birodalmára gondolt. Szaladinban egyszerűen ellenséget látott, akit ahhoz, hogy valóra válthassa élete utolsó álmát, le kellett győznie, de nem gyűlölte is egyszersmind.

Jelentést kért tőlem. Szaladin, mondtam, előszeretettel hallja, ha őfensége Szalahudin Juszuf ibn Ajubnak szólítják. Nem tudtuk, beszél-e görögül, leginkább arabul szólt, melyet – mivel hasonlít a héberhez – elég jól megértettem. Hogy kurd származású, annyit tudunk, ellenben igen keveset hallottunk népéről. Egyiptomban Núreddin szír uralkodó zsoldosaként szolgált, végül pedig egyesítette Szíriát, Egyiptomot, Hajaszdánt és Felső-Mezopotámiát. Ezt követően mindenfelől építészeket és művészeket hívott be az országba, palotákat, erődítményeket, utakat, gátakat épített, a városoknak vízvezetéket ajándékozott. Azt azért, viszont, látni szeretném, hogy ama kis szerszámot, melyet a húsétel mellé a szerbek tettek az asztalra, olyan ügyesen forgatja-e, mint a mi urunk és császárnk. Frigyes elnevette magát, majd szavamba vágva beledörögte rőt szakállába:

„Azt szeretem nálad, hogy nem olyan unalmasan teszel jelentést, mint a többi tanácsosom. No de hát be kell szereznünk azokat a dolgokat, azokat a villákat. Aztán majd odarakjuk némelyik vendégünk elé, hadd lássuk, lesz-e elég sütnivalójuk hozzá, és rájönnek-e, hogyan kell használni . . .”

Szaladinnak, természetesen, esze ágában sem volt, hogy megsemmisítse azokat a helyeket, amelyek a keresztényeket Megváltójukra emlékeztette. Hiszen ezek jövedelemforrássul szolgáltak! A keresztények többsége, szírek, görögök, örmények és grúzok, kész volt a szülőföldjén maradni, arra is, hogy a szultán alattvalójaként gyakorolja vallását, meg arra is, hogy leguberáljon egy aranytallért, amennyit uruk minden esetben megkövetelt a kegyhelyek látogatásakor. Mért ne? A Mennyek Urának úgy szottyant kedve, hogy ezt a kurdot ruházza fel hatalommal. Akkor hát tessék fizetni az e világi uralkodó akarata szerint, s utána aztán háborítatlanul akár keresztény is lehetett bárki. Egyedül a római katolikusok hallgattak a pápára, és nem hódoltak be az új rendnek. A végén mégiscsak fizetni kényszerültek, de ezúttal az engedélyért, hogy elvitorlázhassanak. A földközi-tengeri hajóúton gyakran megtámadták és kifosztották őket. A vitorlájukon a kereszt jelét viselő gályákon több keresztény nőt megerősakoltak, mint amennyit Szaladin katonái valaha is elintéztek.

„Most aztán elvetted a sulykot, zsidó!” – fenyegetett meg ujjával a császár, közben rám kacsintott.

„Nem én túlzok, felség, ha ez egyáltalán túlzás, hanem a rendelkezésünkre álló értesülések.”

A császár váratlanul felkelt ültéből. Senki sem tudta, mi a szándéka, mindenesetre a fia is, szolgálatkészen, azonnal felpattant. Őfelsége fellépett a trónszékre, ejnye, csak nem bolondult meg, gondoltam, ő azonban egyszerűen fölnyúlt, és leszakított egy körtét, merthogy a trónt éppen egy körtefa alá állították. Lezsavarta a szárát, a gyümölcsbe harapott, eldobta a csumáját, leszedett még egy körtét, azt odahajította a fiának, majd még néhányat a jelen levő uraknak, az utolsót meg nekem, hogy azután emelt hangon kihirdesse:

„Ami megérett, le kell szedni! Elég volt a protokollból. Holnap lóra kapunk! Ha pedig valaki nem akar nekünk eladni valamit, a hadsereg számára lefoglalunk mindent, amire szükség van!”

Szófiában nem várt ránk a megígért ellátmány. Barbarossa ezt pontosan előrelátta. Fosztogattunk. Sietve lovagoltunk tovább a bolgár hegyekben, és augusztus 24-én befutottunk *Philippopolba*. A lakosság zöme elhagyta a várost. Regensburgból levelet hoztam egy Sámuel nevű aranyművesnek, és a megadott laccímen szerencsésen meg is találtam. Nem akart elmenni, jó üzletet szimatolt a keresztesekkel.

Egy csütörtökön érkeztünk meg, úgyhogy Sámuel nem csodálkozott s nem is kérdezősködött, amikor bemutatkoztam, csupán annyit mondott, hogy örül, mert velem együtt most már tíz felnőtt zsidó él a városban, ezentúl tehát az Úr akarata szerint ülhethük meg a sabbathot. A császár engedelmeivel Sámuelnél laktam, mert sejtettük már, hogy tovább maradunk itt mint szeretnénk.

A császár elküldte fiát, Frigyes herceget, hogy vegye be *Berrhöe* városát, és szállja meg. A trónörökös huszonhét éves lett, és ideje volt, hogy hadvezérként önállósuljon.

„A gazdád katonái rabolnak” – mondta egy napon Sámuel. „Még-hozzá keresztény házakban. Mi mindent művelnek majd a nekünk megígért földön, ha az Úr akaratából egyáltalán eljutnak oda?”

„Szaladin talán jobban bánik velünk?” – válaszoltam én is egy kérdéssel, mert nem igazán tudtam mit felelni. Tudtam, hogy a Rótszakállú mért határozott így, de hogy okosan cselekedett-e, azt már nem.

Az év vége felé a bolgárok megelégték az efféle vendégeket, akik egyszerűen maguk vettek el mindent, amire szükségük volt. Péter Aszen ezúttal úgy ajánlott fel mindennemű segítséget a keresztes hadaknak, hogy abban tényleg semmi csalafintáság nem volt, csak már megszabaduljon tőlük. Konstantinápolyból megérkeztek Izsák követei, jelentették, hogy uruk tárgyalni akar. Viszonzásul Barbarossa is útnak indította a maga követeit gróf Berthold von Hohenkönigsburg, Markward von Anweiler és Markward von Neuenburg személyében. Szívesen velük tartottam volna, a Rótszakállú azonban nem engedett el. Ritkán volt rám szüksége, egyik-másik irat fordítását azért mégis rám bízta. Amidőn február derekán követeink visszatértek s megörvendeztették császárukat a hírrel, hogy Izsák teljes támogatásáról biztosította a keresztes hadjáratot, akkor az egész felszereléssel, végre, útnak indultunk.

Ha most visszagondolok arra az időszakra, úgy tűnik, napról napra mind gyorsabban haladtunk. Nagyhét szerdáján Gallipolinál áthajóztunk a Hellészpontoszon. Örömtől eltöltve néztem a tengert, régóta nem

láttam. Már csak, amikor partra szálltunk, akkor ébredtem rá, hogy az a vágyakozás, az a nosztalgia, melyet öröktől fogva éreztem iránta, a tenger végtelenségének szól. A látóhatár vonala, mely a tenger és az égbolt között feszül, titokzatos maradt számomra mint az a hely, ahol a szivárvány megérinti a földet.

Barbarossa, miként már régóta nem, égett a tettvágytól. Gyakran a menetoszlop élén lovagolt, hol az elővédnél, hol a hátvédnél látták. Időnként kisebb oldaltámadások értek bennünket, no, és amikor egyszer véletlenül éppen ő is a közelben volt, kardot rántott, és derekasan kivette részét a csatából.

Csak május elején, a tervezettnél későbbben érkeztünk Anatóliába. Uraink többsége számára az éghajlat itt elviselhetetlen, a legnagyobb gyötrelem a szomjúság. Az emberek és a lovak ziháltak víz hiányában. Gyakorta nem is tudtuk, ki az ura az országnak, amelyen épp áthaladunk. Amikor nagyvégteire elértük a Hojrán-tavat, türkmén csapatok támadását kellett visszavernünk.

Azután megérkeztünk a szeldzsukok földjére. Kilidzs Aszlán szultán küldöttei támogatást ígértek ugyan, ámde mint megannyi más ígélet ebben a hadjáratban, ez is hitszegőnek bizonyult. Meglehet talán azért is, mert a szultán kilenc fia és unokaöccse osztozkodott az országon, és soha senki nem tudta, ki hol van hatalmon. Végül a szeldzsukok fővárosa, Ikonium alá érkeztünk, de mivel a kapuk nem nyíltak meg, a császár rohamot vezényelt. Könnyedén győzött is, ami meglepte a hosszú menetelésben eltörődött vitézeink többségét.

Barbarossa meglepetésként az elfoglalt várost, de nem állhatta a temetetlen halottak bűzét. Ezért nem a várpalotában helyezkedett el, hanem úgy intézkedett, hogy sátorát a királyi kertekben, a várfalak előterében üssék fel. Saját magát és minket egy hétre szabadságot, hogy ki-ki rendbe tegye a felszerelését, és új erőt gyűjtsön.

Egy este hívatott. Hosszú idő után először maradtam négy szemközt vele. Ha jól belegondolok, a Moravában való közös fürdőzés óta először.

„Gyere, ülj le” – szól, és széket mutatott a királyi pálma alatt. Jómaga is ugyanilyenén foglalt helyet, amin elcsodálkoztam, mert hogy leültetett, már magában véve is kegy volt, viszont az, hogy ő ugyanakkor nem a magasabban álló trónszékben ül, egészen különös. Valamiféle bizalmas okiratot kell majd lefordítanom, gondoltam, a császár azonban a gyümölcsöstálra mutatott, s én egy szem datolya után nyúltam.

„Köszönöm a hozzám való jószágát” – bökte ki végül.

„Mit is akartam kérdezni?” – fogott bele lassan a császár. – „Hogy jössz ki hited bonyolult előírásaival, sikerül megtartanod valamennyire ezen a mi utazásunkon?”

„Csak részben, felség!” – feleltem elámulva. „Köszönöm a szíves érdeklődését. Az Úr talán megbocsátja, hogy felségedet szolgálom.”

„Úgy gondolod, hogy én a te Istenednek is a kegyeiben vagyok?”

„Egy az Isten, áldott legyen a neve” – feleltem. Így van-e ugyan, tettem fel a kérdést újból és újból. A Rőtszakállú bólintott.

„Hát . . . talán így van. Imádkozol?”

„Olvasom az imáimat. Ahogyan megtanítottak.”

„Hát, igen” – szólt elgondolkodva. „Én is. Nincs bizalmam a papjaimban. Nem lehetek őszinte hozzájuk, akkor minek gyónjak meg nekik? Mi közük hozzá, mi játszódik le Isten és közöttem. Sokszor imádkozni próbálok, de soha nem érkezik válasz. Te hallod Istened hangját?”

„Ó, nem!” – kiáltottam valósággal elborzadva. „Ki vagyok én, hogy meghalljam a Teremtőm hangját? Az én dolgom, hogy szolgáljam és áldását kérjem, nem pedig, hogy beszédem legyen az Úrral. Hiszen nem vagyok én próféta . . .”

„Hanem?”

Hanem mi, kérdeztem magamban. Megsejtett volna valamit különös származásom titkából? Legkevesbé vele beszélhettem ezekről a dolgokról.

„Felséged legalázatosabb szolgája.”

„Hagyd ezt, amikor négy szemközt beszélgetünk. Én nemcsak császár, ember is vagyok. De van valami, ami képessé tesz, hogy öregkoromban is harcoljak. Hiszen láttad, annyi vesződés után azért csak megvertük a türkméneket, megvertük a szeldzsukokat. Erősek vagyunk, s én is az vagyok, hál' istennek, erős, korom ellenére. Bevesszük Jeruzsálemet, koronám legszebb éke lesz. Azután pedig az én Frigyesem a Kelet ura, az én Heinrichem a Nyugat ura lesz, én pedig megpihenhetek, mert az egész világot a Staufek birtokolják majd.”

Hát ennyire magányos vala? Hát nem volt senkije, akinek kiöntse a szívét, még a fia sem, hanem egy kis zsidót hívott be, hogy eldicsekedjék neki? Nem mint császár, miként ő maga hangsúlyozta, hanem mint ember. Hát nem tudta, micsoda sivatagok vannak előttünk, mennyire megroggyant a serege, pedig az igazi ellenséggel, Szaladinnal, még nem is találkoztunk? Ő otthon, a maga országában várt bennünket, körülöt-

tünk, sőt talán katonáink között is, mindenfelé besúgói, kémei lapultak, igazán volt ideje felkészülni. Barbarossával ellentétben én nem voltam meggyőződve a sikerről. Vagy csak önnönmagát bátorította ily módon? Nem közöltem vele éppen minden aggályomat, de nem azért, mert féltem tőle, hanem mert részvétet éreztem ez iránt a hatalmas fejedelem iránt, akit nemcsak hogy tiszteltem, hanem valamiképpen szerettem is. Élvezze csak e csöndes estét. A tikkasztóan forró nap után könnyű szellő hozott felfrissülést, mintha maga is fel akarta volna deríteni az időt embert.

Mind gyorsabban múlt az idő. Szeldzsuk karavánvezetőink és túszaink voltak, úgyhogy a támadások elmaradtak. Mégis már csak akkor könnyebbültünk meg, amikor az örmény királyság területére, a világ legrégebb keresztény országába érkeztünk. A sivatagi hőség után valószínű felüdülésnek számított zöldellő hegyoldalak között lovagolni. Ezután a Szalef-folyóhoz érkeztünk, ennek völgyében haladva gondoltuk elérni a tengert. Sokat szenvedtünk a szomjúságtól, most aztán dúskálhattunk a hús folyóvízben.

Mindenki remek hangulatban volt. Közben a nyár tetőfokára hágott. Én jól bírom a hőséget, de a németek többsége, bizony, megszenvedett tőle. Barbarossa képe is rákvörös volt. A közelében lovagoltam, a kíséret mostanra jócskán megritkult, mert a sereg zömét előreküldte, sőt, az már alighanem megtette az út java részét a tengerparton fekvő Szeleukki városáig, legközelebbi úticélunkig. Ott reméltünk híreket a flottáról, melyet Heinrich, a császár fia küldött elébünk. A tarsolyomban ajánlólevél lapult az ottani zsidó hitközséghez, s reménykedtem, hogy végre majd megint kóser ételeket eszem, nemkülönben abban is, hogy embe-reink jeruzsálemi kapcsolatai révén fontos értesülésekhez jutok császárom számára.

A Rótszakállú megálljt parancsolt. Ebédelni akart. Egy szempillantás alatt sátrakat feszítettek, kissé távolabb fellobbant a tábortűz, forogni kezdtek a nyársak. A lábunk előtt ezüstös zöld hegyi folyó zsuborgott. A császár, csak úgy, ingujjban, leült. Igen-igen fáradtnak látszott. Jómagam előbb elláttam a két lovamat, megittattam őket, majd leguggoltam, és a tarisznyából elővettem a bodagomat. Barbarossa elé rengeteg húst tettek. Egymagában evett. Hála az Úrnak, nem kínált meg. Nem kívántam a pecsenyét, túlságosan meleg nap volt.

Miután elvertem az éhem, a folyó vizéből ittam. Jó volt, és nagyon hideg. Egyszer csak ott teremt mellettem a császár. Pucéran. Elgyönyörködtem erőteljes, izmos testében. Jól tudta, hogy nincs miért szégyenkeznie. Mintha vasból lett volna.

„Hogy is hívják azt a folyót Szerbiában?” – kérdezte jókedvűen. „Amelyikben egyszer úgy összetalálkoztunk.”

„Moravának, felség!”

„No, szóval, Moravának. Gyere velem!” Egy kisebbfajta sziklán állt. Nem tudhattam, hogy ezek voltak az utolsó szavai, amelyek megadtak neki ebben az életben, váratlanul mégis iszonyú félelem fogott el. A hegyi folyó gyöngyözve tört meg a sziklaköveken, a hegyszoroson át sietett a tenger felé. Még válaszolni sem érkeztem, a császár máris fejest ugrott a vízbe. A fáradt vitézek lomhán nézelődtek. Frigyes, az uralkodó fia, lehunyta szemmel, látszólag élettelenül üldögélt sátorának árnyékában. Csupán néhány testőr lépett a folyóhoz, ők is leginkább a túlsó partot figyelték.

A császár nem bukkant föl a vízből. Rosszat sejtve villámgyorsan levetkőztem és utánaugrottam. A hullámokkal viaskodva ordítottam:

„Aki csak tud úszni és bűvárkodni, utánam!”

Végre a testőrök is rájöttek, hogy a veszély nem a túlsó part felől fenyeget. Hamarosan egy tucatnyi kereszties vitéz úszott a folyóban uruk és vezérük után kutatva. Senki sem merészelte abbahagyni a keresést. Sápadtan, úgy tűnt, minden csepp vér kiszaladt az arcából, Frigyes herceg ott állt a parton, de még most sem szólt egy árva szót sem.

„Nagyuram!” – kiáltottam a vízből. „Küldjön embereket a folyón lefelé!”

A herceg megértette, és kiadta első utasításait mint a kereszties háború vezére, mert – noha még senki sem akarta beismerni – mindenki tudta, mi történt. A bőséges ebéd után, a jéghideg vízzel való hirtelen találkozás kiváltotta sokkhatás túlságosan erős volt. Senki sem merte kimondani a kimondhatatlant: a császár a vízbe fulladt, a császár halott! Megérdemelte, cikázott át rajtam a gondolat. Frigyesnek az igaz emberek halála jutott osztályrészül. Megérdemelte. Jó ember volt! Császár létére mégis jó ember! Így meghalni egy gyönyörökkel kitöltött élet delelőjén! Még egyszer a bőrén érezni a nyári nap hevét, majd az üdítően friss vízbe ugrani, és egyszerűen nem lenni többé... Hát ennél szebben elmehet-e bárki is az életből? Irigykedtem a Staufen dinasztiából való, Rótszakál-

lúnak is nevezett Frigyesre, a Német-római Birodalom császárára, hogy ekképpen halt meg, és irigyeltem az örök nyugalom miatt, amely most az övé.

Nagy nehezen a partra evickéltem. Biztosan elmúlt egy félóra Barbarossa fejese óta. Tekintetem a hegyszoros sziklás falán kúszott felfelé. Hatalmas sas repült el a fejünk felett. Ha Frigyes római császár lett volna, azt gondolnám, nini, az ő lelke lebeg felettünk máris, lenéz ránk és búcsút vesz, mielőtt először meglátogatja atyafiságát, az isteneket.

„Te voltál a személyes zsidója! De nálam ne számíts semmire! Mit mondott? Te beszéltél utoljára vele!”

Az ifjabb Frigyes gyűlölködve nézett rám. Tudtam, sohasem helyeselte, hogy apja bizalmas volt velem, ámbár nyíltan semmit sem szólt, soha nem mondott ellent atyjaurának. Váratlanul az is eszembe villant, hogy ő sem él sokáig, hogy ő sem tér haza a keresztes háborúból. Megmondjam neki? Megjátsszam a látnokot? A lovagok magatartásából, akik most körülállták új urukat, ugyancsak gyűlölet sugárzott. Orthlieb, az eddigi főpohárnok, rémült szemekkel nézett rám. Tudtam, szívesen segítene, de nem merészkedik megtenni. Nagy idők tapasztalatából tudom, hogy mindig, amikor megesis a baj, a bűnbak egy zsidó lesz.

Ez minden. Egyébként nem emlékszem semmire, ami Barbarossa keresztes hadjáratára emlékeztetne. Valószínűleg a helyszínen agyonverték. Illetve gondolták, hogy megtették. Mindjárt azután, hogy a császár vízbe fúlt. Vagy egy kicsit később.

Jól emlékszem a felhőkre. Csak abban nem vagyok biztos, hogy azok a felhők az égen úsztak-e, vagy pedig a köd emelkedett a földről az égi magasba.

BORBÉLY János fordítása